

□ زمان تقریبی مطالعه: 10 خسارت احتمالی در دعوای چک؛ شرایط، استثناها و روبه دادگستری دقیقه

در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران، **خسارت احتمالی** یکی از **اقدامات تأمینی** مهم در دعوای مدنی است که به منظور **حفظ حقوق خواهان** و جلوگیری از تملک یا انتقال دارایی توسط خواننده، قبل از صدور حکم نهایی صورت می‌گیرد. این اقدام، به ویژه در دعوای مربوط به **چک** اهمیت بسزایی دارد، زیرا عدم اخذ آن ممکن است منجر به ناتوانی در اجرای حکم و از دست رفتن حقوق مادی شود.

در این متن، به تحلیل حقوقی **شرایط اخذ خسارت احتمالی در دعوای چک**، استثنای قانونی و روبه دادگستری مرتبط با آن پرداخته می‌شود. تمامی تحلیل‌ها بر اساس **مقررات قانونی، روبه دادگاه‌ها و موازین حقوقی** ارائه شده و مناسب برای وکلا، کارشناسان حقوقی و شهروندان فعال در حوزه مالی و تجاری است.

□ تأمین خواسته در دعوای کیفری و مدنی: تفاوت‌های کلیدی

1. در دعوای کیفری

بر اساس **ماده 74 قانون آیین دادرسی کیفری**، شاکی می‌تواند به منظور تأمین ضرر و زیان خود، از دادگاه تقاضای **تأمین خواسته** نماید. در صورتی که این درخواست مبتنی بر **دلایل متقن** باشد، دادگاه **قرار تأمین خواسته** صادر می‌کند.

این تأمین می‌تواند شامل **تحويل اموال متهم، توقیف دارایی‌ها، یا سایر اقدامات تأمینی** باشد تا در صورت صدور حکم محکومیت، امکان اجرای آن فراهم گردد.

2. در دعوای مدنی

در دعوای مدنی، اقدام مشابه با عنوان **“خسارت احتمالی”** شناخته می‌شود. این اقدام به موجب **ماده 108 و ماده 114 قانون آیین دادرسی مدنی (آ.د.م)** قابل طلب است.

□ شرایط اخذ خسارت احتمالی در دعوای چک

□ ماده 108 قانون آیین دادرسی مدنی:

این ماده بیان می‌کند که در دعاوی که مستندات آن سند رسمی باشد، خسارت احتمالی اخذ نمی‌شود. زیرا سند رسمی دارای درجه بالایی از اعتبار و اجرایی بودن است و نیاز به تأمین اضافی ندارد.

اما چک به عنوان یک سند لازم‌الاجرا، سند رسمی محسوب نمی‌شود. بنابراین، در اصل، نیاز به اخذ خسارت احتمالی وجود دارد تا از تملک یا انتقال دارایی خوانده جلوگیری شود.

□ استثنا: چک‌های منجر به برگشت در 15 روز

این اصل یک استثنا مهم دارد که بر اساس بند (ج) ماده 108 قانون آ.د.م و رای وحدت رویه شماره 536 مورخ 10/07/69 شکل گرفته است:

اگر چک مانند اوراق تجاری (برات و سفته) در ظرف 15 روز منجر به برگشت شود، گواهی عدم پرداخت آن به منزله واخواست محسوب می‌شود.

در این شرایط، با توجه به:

- ماده 314 قانون تجارت: چک از اوراق تجاری به شمار می‌آید.
- ماده 292 قانون تجارت: عدم پرداخت چک در موعد، به منزله واخواست است.

دادگاه نیازی به اخذ خسارت احتمالی ندارد، زیرا چک با برگشت، به یک سند با اعتبار بالا تبدیل شده و ماهیت آن نزدیک به سند رسمی می‌شود.

□ جدول خلاصه: آیا خسارت احتمالی لازم است؟

چک برگشت خورده در ظرف 15 روز	□ خیر بند (ج) ماده 108 آ.د.م + رای وحدت رویه 536
چک برگشت خورده پس از 15 روز	□ بله چک سند رسمی نیست و نیاز به تأمین دارد
چک بدون برگشت (فقط دعوای مالی)	□ بله مستند دعوی سند رسمی نیست
چک همراه با سند رسمی (مثلاً قرارداد رسمی)	□ خیر مستند دعوی سند رسمی است

□ نمونه مسائلی حقوقی واقعی و راه‌حل‌های قانونی

□ نمونه ۱: چک برگشتی پس از 20 روز

پرونده: تاجری چکی را به طرف مقابل صادر کرده که پس از 20 روز از تاریخ سررسید، برگشت خورده است. خواهان درخواست خسارت احتمالی می‌کند.

راه‌حل حقوقی:

چون برگشت چک پس از 15 روز رخ داده، نیاز به خسارت احتمالی وجود دارد. دادگاه موظف است پس از ارائه شواهد، قرار تأمین صادر کند.

□ نمونه ۲: چک برگشتی در 10 روز

پرونده: چکی در روز دهم پس از سررسید برگشت خورده است. خواهان درخواست خسارت احتمالی نمی‌کند.

راه‌حل حقوقی:

بر اساس رای وحدت رویه 536 و ماده 292 **قانون تجارت**، برگشت در 15 روز، به منزله **واخواست** است و خسارت احتمالی لازم نیست. دادگاه می‌تواند مستقیماً به رسیدگی اصل دعوی پردازد.

□ نکات مهم حقوقی

1. چک، سند لازم‌الاجرا است، نه سند رسمی. بنابراین، به طور کلی نیاز به تأمین دارد.
 2. برگشت چک در 15 روز، اعتبار آن را افزایش می‌دهد. این موضوع، ریشه در قانون تجارت و رویه قضایی دارد.
 3. عدم اخذ خسارت احتمالی در موارد غیراستثنایی، ممکن است منجر به بی‌اثر شدن حکم شود. وکیل موظف است در زمان مقرر، درخواست تأمین دهد.
 4. خسارت احتمالی، حق قابل انصراف نیست. اگر خواهان از آن صرف‌نظر کند، دادگاه می‌تواند به دلیل حفظ منافع عمومی، آن را اعمال کند.
 5. ثبت گواهی عدم پرداخت چک در دفترخانه بانک، شرط اولیه برای اثبات برگشت است. بدون این سند، ادعای برگشت چک پذیرفته نمی‌شود.
-

□ سوالات متداول (FAQ)

□ آیا در دعوای چک همیشه باید خسارت احتمالی گرفت؟

پاسخ: خیر. اگر چک در ظرف 15 روز برگشت خورده باشد، نیازی به خسارت احتمالی نیست.

□ آیا چک سند رسمی محسوب می‌شود؟

پاسخ: خیر. چک سند لازم‌الاجرا است، نه سند رسمی.

□ آیا رای وحدت رویه 536 الزام‌آور است؟

پاسخ: بله. رای وحدت رویه، الزام‌آور برای تمام دادگاه‌ها است.

□ آیا می‌توان پس از صدور حکم، خسارت احتمالی گرفت؟

پاسخ: خیر. خسارت احتمالی قبل از صدور حکم و در مرحله مقدماتی اخذ می‌شود.

□ آیا خسارت احتمالی در دعوای کیفری وجود دارد؟

پاسخ: خیر. در کیفری از عنوان تأمین خواسته استفاده می‌شود.

اگر شما یا یکی از نزدیکانتان با مسئله چک برگشتی، دعوای مالی، یا نقض تعهدات تجاری مواجه هستید، امروز از [مشاوره حقوقی رایگان](#) استفاده کنید.

□ با پر کردن فرم ساده، در کمتر از 24 ساعت از وکلای مجرب تجاری و مدنی پاسخ تخصصی دریافت کنید:
□ [دریافت مشاوره حقوقی تخصصی](#)

حقوق شما مهم است. با [مشاوره قانونی](#)، از نقض آن جلوگیری کنید.